



**Ioannis De Lvgo Hispalensis, Societatis Iesv, S. R. E. Tit.
S. Balbinæ Presbyteri Cardinalis, Dispvtationes
Scholasticæ, Et Morales De Virtvte Fidei Divinæ**

Lugo, Juan de

Lugduni, 1656

VI. De ignorantia, quomodo excuset, vel non excuset ab hæresi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81031](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-81031)

quando contingere in intellectu, ob peculiarem hominis dispositionem, sed multò ratiū, quām in voluntate, qua faciūs, & fortius trahitur à bonis sensibilibus, ut constat in marte ratiū plorante ob sua peccata, quām ob dolores, vel mortem filij, quamvis appetitatiū magis doleat de peccatis intellectus tamen, qui non quærit bonum, sed verum, minus à passionibus, & sensibilibus trahitur, sed à veritate vnde cunque appareat: quare si verè p̄fert Ecclesia auctoritatem omnibus aliis argumentis, non facile contingit ea dispositio habitualis, ut si constaret de contraria Ecclesia sensu, adhuc in suo errore permaneat.

169

Peres, quid si idem homo aliquando interiū habuisset actū, & postea habitu alteri retineat eam mentem non acquiescendi Ecclesia, quando sibi rationes in contrarium occurerent, quam tamen mentem nunquam exterius manifestasset, postea verò errorem aliquem teneat contra Ecclesiam, sed inuincibiliter ignorans esse contra Ecclesia doctrinam eūque errorē manifestet exterius, diceturne hic hereticus externus? Videtur hic peccasse quidem interiū malitia hæresis, quando illum animum habuit, ut constat ex supra dictis, non videtur tamen postea incurrere pœnas hæreticorum: quia illa dispositio interior habitualis habet se merè concomitante ad errorem præsentem, sicut qui occidit inimicum putans inuincibiliter esse feram, & facta debita diligentia: occisus tamen, si sciret esse inimicum, non incurrit pœnas homicidij, quia ignorancia concomitans excusat à pœnis, ergo nec homo ille, qui non manifestat exterius tamē dispositio- nēm, quam non potest intendere manifestare non cogitans, nec sciens vlo modo de oppositione illius erroris contra doctrinam Ecclesia, incurrit pœnas hæreticorum: ita videtur indicate Coninch num. 95. de hoc tamen dicemus, s. 170 sequentia.

170

Infertur quartū, quo sensu verum sit, protestationem fidei excusare à pertinacia, prout significatur in aliquo, quos affect Castro Palao dicta p̄fet excusatio, disp. 3, punto 2. num. 7. Quod tamen cum grano salis intelligi debet. Et iū primis in foro conscientiae potest id deseruire ad coniecturam, quod vel non peccauerit propter ignorantiam inuincibilem, vel certè non fuerit propria hæresis propter ignorantiam saltē vincibilem, de quo dicemus s. 171 sequentia: nam qui protestatur se velle in omnibus sentire cum Ecclesia, non p̄sumitur velle statim se se opponere ipsi Ecclesia: in rigore tamen non est argumentum certum de defēctu pertinaciae requisitus ad hæresim, præsertim si protestatio illa non proximè præcessit, sed cum morali diffāctia. Nam pertinacia hæc ut vidi- mus potest in instanti, vel in breuissima morula consummari. Quare sicut ille, qui nunc proponit seruare omnia Dei præcepta, post horam solet adueniente occasione, vel tentatione graui, peccare mortaliter, ita post voluntatem sentientiū cum Ecclesia, potest, adueniente tentatione, mutari voluntas illa in pertinaciā contra Ecclesia. Dein diximus suprà posse dari pertinaciā etiam in eo, qui non credit hunc articulū proponi ab Ecclesia, si tamen videt debere id credi, quia adhuc potest nolle credere, quod proponatur ab Ecclesia: quare potest dicere simul, ego credo omnia quæ credit Ecclesia, & non credo hunc articulū, quem non credo proponi ab Ecclesia, qui eo casu pertinax est;

eḡ credo omnia quæ mihi proponentur sufficienter ad obligandum me, ut recipiam ea tanquam proposita ab Ecclesia, non potest cum hanc voluntate efficaci nolle credere hunc articulū, quem videt sibi proponi cum obligatione cum acceptandi tanquam propositum ab Ecclesia: quia essent voluntates omnino contraria. Illi ergo auctores loquuntur de p̄sumptione pertinaciae in foro externo, ad quam impediendam dicunt deseruire protestationem fidei, & doctrinæ Ecclesia, ut obliteret etiam Suarez dicta s. 26. Hoc tamen ipsum cum limitatione intelligendum dicunt alij, quos ibidem affect, & sequitur Castro Palao. Nempe quando verba sunt dubia, vel res circa quam erratur oblecta, & cuius non p̄sumebatur sufficiens notitia: Iesus verò si notitia p̄sumebatur, tunc enim protellatio ab hæresi, & pertinacia non excusat, quæ omnia ex circūstantiis obiecti, perfōne, & aliis mensuranda sunt, ad tollendam, vel non tollendam p̄sumptionem pertinaciae in foro externo, de quo vltra alios videti potest Farinacius de his q. 178. n. 138. & sequentib⁹.

S E C T I O VI.

De ignorantia, quomodo excusat, vel non excusat ab hæresi.

Diximus ad hæresim, & ad incurrēendas eius pœnas requiri ex parte subiecti pertinaciam, qua se se opponat Ecclesia. Quæsito celebris est, an requiratur, quod se se scienter opponat, ita ut quælibet ignorantia etiam culpabilis, se lege licet non excusat à peccato graui, excusat tamen sequentia: ab hæresi, & eius pœnis. De ignorantia inuincibili, & de ea etiam, quæ non est mortaliter culpabilis, sed solum venialiter, non est dubium, quod excusat, cum non possit esse hæreticus, nec hæreticorum pœnas incurrere sine peccato mortali. Suppono etiam ex dictis s. 172. præcedenti, posse esse hæresim, & pertinaciam, quamvis quis non credit Ecclesiam docere articulū quem ipse negat; dum tamen proponatur sufficiens obligatio credendi, quod Ecclesia id proponit. Difficilis est, quando hac ipsa obligatio ignoratur, quia nondum apparent motiva sufficiens ad hanc euidentiam credibilitatis: hæc tamen ignorantia, & quid non apparent motiva sufficiens, prouenit ex graui culpa nolentis attendere vel scire Ecclesia doctrinam.

Varia sunt Doctorum sententia. Prima dicit nullam ignorantiam graviter culpabilem excusare ab hæresi. Ita Sotius (quem Suarez loco s. 173. 1. citando dicit fuisse huius sententia auctorem.) Ludouicus Lopez, & Palarius, quos affect idem Suarez disp. 19. s. 3. num. 3. quos sequuntur est Lorca in præfensi disp. 41. num. 1. s. 1. relata sententia contraria, quam amplexus fuerat in 1. s. 174. 4. disp. 33. membr. 2. ad 3. & quidem constat, Lorcam vñque ad illam horam in priori sententia peruersasse; nam in hoc eodem tomo de fēde disp. 33. num. 5. adhuc illam mordicus defendit, quem locum morte foras è præceptus corriger non poruit, ne sibi in eodem volumine brevissimo intercallo contradiceret, quam etiam contradi-

Disput. XX.

Sect. VI. 573

contradicitionem in eo animaduertit Hurtado
disp. 8.2. s. 49. sed malè eum citauit pro hac sen-
tentia, disp. 14. num. 41. vbi de hoc puncto nihil
dicit.

173 Secunda sententia hoc admittit, quando igno-
Serunda sen- rancia est crassa nimis, & facile vincibilis: ita Say-
tentia. rus quod probabile putat Valentia, quos afferit
Suarez qui si foras

Suarez vbi suprā.
Tertia sententia hoc admittit, quando ignorantia est affectata, ita Cano, Nauarra, Corduba, & Torrensis, quos affect Suarez, ibi, & Valentia etiam in presenti disp. 1. q. 11. punto 1. Difficulitate 4. in solutione ad primum.

Quarta sententia. Quarta sententia distinguit de ignorantia affectata; nam si affectus est falsus, sententia est falsa.

fecta; nam si affectetur ex falso opinione contra Ecclesiam, quasi parui momenti sit Ecclesiæ propositio, vel ad finem liberius etrandi in fide, non excusat ab heresi: si vero affectetur tantum ex negligentia, & tadio addiscendi, vel ex quauis alia causa, non constituit hereticum, ita Thomas Sanchez dicto lib.2. in Decal. cap.7. num.23. quem alij sequuntur.

174 Quinta, & verior, ac communior sententia
Quinta, & dicit, quamlibet ignorantiam, etiam crassam, &
verior, ac cō- affectatam, excusare ab hæresi, & hæreticorum
minor sen- penitus. Hanc tenet Bañes, Azor, Aragonius,
tenta. Coninch, & alij, quos afferit, & sequitur: Cast. Pa-
lao dicit trist. 4. dif. 3. puncto 2. n. 3. Suarez dicit
s. t. 3. n. 9. & sequentibus. Hurtado dicit dif. 8. 2.
§. 5. c. vbi alios plures afferunt. Quam sententiam
ego etiam amplexus sum dif. 1. 6. de penit. s. t. 4.
§. 6. & supra dif. 1. 7. s. t. 4. & nunc etiam proban-
da nobis est. Eam autem aliqui probant ex eo,
quod peccatum illius qui scienter recedit ab Ec-
clæsia, differt specie morali & habet malitiam spe-
cie diuersam a peccato illius, qui non scienter,
sed cum ignorantia culpabiliter recedit, licet in aliis
materiis peccata scienter vel ignorantem com-
missa ad candem speciem pertineant. Hoc tamen
negauit, & impugnauit, late in dito loco de Peñi-
tentia, vbi probauit, non posse afferri rationem
sufficientem huius discriminis, & ideo etiam in
peccatis contra fidem procedere candem regu-
lam, & non esse ex hoc capite præcisè ponendam
differentiam specificam.

175
Ratio potius
ad proba-
bandam ve-
ram sen-
tentiam.
differentiali specificam.
Varia ergo rationes ad hanc sententiam pro-
bandam afferuntur ab eius auctoribus. Ratio potius
tissima est illa, qua locis citatis diximus, non ex-
pelli habitum fidei infusum, proper peccatum
contra fidem ex ignorantia commissum: quia ni-
mitum habitus fidei non perditur, quamvis ho-
mo in ea dispositione manet, in qua potest diui-
nae fidei actus elicere circa articulos sibi suffici-
ter propositos: ideo enim peccato proprio, & per-
fecto infidelitatis deperditur, quia homo quant-
um est ex se, fidem abicit, nec potest, quandiu
in ea dispositione manet, credere actu fidei diui-
nae, & ex voluntate debita per affectionis articu-
lum aliquem sibi propositum, quam indisposi-
tionem non incurrit per disensem malum ex
ignorantia proueniens: potest enim adhuc ha-
bere voluntatem vniuersalem, & piam credendi
firmissimè omnia, qua sufficienter proponentur,
vt reuelata à Deo, quanvis non habeat voluntate-
tem abhendendi diligentiam, vt sciat quae sint à
Deo reuelata. Peccat ergo ille contra fidem, sed
non est simpliciter, & absolute infidelis, sed fide-
lis credens omnia, quae à Deo reuelata sunt, & sibi
sufficienter proponentur. Hoc itaque idem cum
proportione in casu nostro dicendum est, hæ-
c

ticum simpliciter & absolute non esse, nisi cum, qui scienter recedit ab Ecclesia: nam qui ex igno-

qui scienter recedit ab Ecclesia, nam qui ex ignorantia recedit, adhuc manet in ea dispositione, ut possit acceptare, & firmissime credere, quia quid ei sufficienter proponitur ut dogma Ecclesie, quare sicut non perdit fidem nec recedit a fide, qui per ignorantiam etiam culpabilem negat fidem; ita non perdit Catholicismum, nec recedit ab Ecclesia Catholica, atque adeo non est hereticus, qui per ignorantiam etiam culpabilem recedit a doctrina Ecclesie Catholica, quia adhuc cum illo peccato potest dicere ex corde, se credere firmissime omnia, quae Ecclesia propofuerit, & docuerit. Quod melius constabit ex solutionibus argumentorum: multa enim a diuersis opponi solent.

in toto. Ergo arguunt ex Augustino epist. 162, relata in cap. *Dixit Apostolus*, 24. quæst. 3. his verbis: *Qui sententiam suam, quantumvis fallam, atque pernicias nulla pertinaci animositate defendant, quarunt autem tota sollicitudine, veritatem, corrigi parati, vbi inuenient, non sunt inter hereticos deputandi.* In quibus verbis Augustinus eos solos à pertinacia, & heresi excusat, qui sollicitè veritatem querunt, non qui negligunt inuenire, & multo minus eos, qui ex industria fugiunt, ne inueniant. Respondeatur Augustinum ibi eos quidem excusat, qui veritatem querunt, alios autem non excusat, nec hereticos declarat, sed quod certum erat, statuit, quod minus certum non disputat. Nec enim condemnat ut hereticos eos qui querunt quidem veritatem, sed non tota sollicitudine. Rerumque potest argumentum nam idem Augustinus in aliis locis, nimirum libro contra Manichæos relatus in cap. *quin Ecclesia* 24. quæstione 3. eos solos declarat hereticos, qui animaduertentes, & admoniti, quod Ecclesia contrarium doceat, adhuc pertinaciter resistunt. *Qui in Ecclesia, inquit, morbidum aliquid prauisimum quid sapient, si corretis, ut sanguinem rectumque sapient resistane contumaciter sisquæ pestifera, & mortifera dogmata emendare nolit, sed defensare persistit, hereticis sunt.* Quod idem docet lib. 4. de Baptismo contra Donatistas c. 16. dicens, ex errore credentem idem cum Photino, tum primum esse hereticum, cùm manifesta sita fidei doctrina Catholice fidei, maluerit resistere, & illud quod tenebat elegerit. Ex quibus locis posset apparentius argui, non esse aliquem hereticum, non solum quandiu ex ignorantia errare, sed etiam quandiu non admonetur, quod tam nimis esset, ut supra vidimus.

Secundò obicitur, quia in aliis materiaiis peccatum ex ignorantia, & ex scientia eandem militiam participant, & ad eandem speciem spectant: qui enim ex ignorantia culpabili occidit, est homicida, & qui ex ignorantia culpabili incitat, meatus est, & sic de aliis: ergo & qui ex ignorantia culpabili hæresim admittit, hereticus est. Nam voluntarium directum, & indirectum pertinent ad eandem peccati speciem, vt inductione ex aliis peccatis constare potest. Ad hoc argumentum varia solutiones ab Auctoriis solent afferti, quas refert, & impugnat Hurtado *dia-
ita Disp. 82. §. 56. & sequentibus*, & ego etiam late impugnai *loco citato de Penitent.* & ideo nunc eas non repeto. *Wbi etiam negauit esse differ-
entiam quad hoc inter hæresim, & alia pec-
cata: nam sicut inobedientia ex ignorantia vel
scientia pertinet ad eandem speciem, ita scien-*

176
Soluuntur
alia argu-
enta, qua à
versis oppo-
solent.
pectio. 1.

EDITION. 1.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

obiectum, quia ignorantia culpabilis non tollit cognitionem periculi occidendi hominem, & hoc sufficit, vt sit eadem malitia obiectum viri, que actus: ita error in fide ex scientia, vel ignorantia culpabilis laedit idem obiectum, nempe auctoritatem Ecclesie, quia ignorantia culpabilis non tollit aduententiam ad obligationem inquirendi proper periculum, quod lubeat recendi à doctrina Ecclesie; nec appetet quod differentiatione possit inter illa duo peccatorum genera affligari.

Exemplum etiam, quod afferit de differentia specifica obiectua inter negantem revelationem Dei, vel eius veritatem, solidum non est, neque etiam ad rem nostram. Nam in primis supponit falsum, quod illa duo peccata differentia specie sub genere infidelitatis; ut enim dixi supra discept. 18. sect. 3. differre quidem possunt illa duo peccata specie aliunde, quatenus negant Deo veritatem offendit reverentiam debitam Deo per blasphemiam mentalem, vel exteriori, atque adeo peccat non solum contra fidem, sed etiam contra religionem; contra quam non semper peccat, qui solum negat revelationem actuali, sed solum contra fidem: quatenus, sed opponunt fidei, non differentia specie, sed penes maiorem, & minorem gravitatem intra eandem speciem. Quare cum proportione idem dicendum de errante contra Ecclesie auctoritate, nam licet qui eam negat magis Ecclesiam offendat, quam qui eam concedens negat culpabilitatem ab Ecclesia propositum, hæc tamen duo peccata non differentia specie in ratione infidelitatis, sed si differunt, id erit sub aliatione peculiaris contemptus, & irreverentiam in Ecclesiam.

Vnde addidi, exemplum illud non esse ad rem nostram, inquit retorqueri potest, quia si negotio veritatis Dei differet specie in genere infidelitatis à negatione solum revelationis, ita dici debet peccatum negantis auctoritatem Ecclesie differre specie à peccato negantis solum definitionem, seu propositionem factam ab Ecclesia, quia hic secundus non negat auctoritatem infallibilem Ecclesie in proponendo. Tunc autem possumus reducere nostram questionem ad peccata duorum, quorum utique creditur, & confitentur auctoritatem Ecclesie in proponendo; vnuus tamen scienter negat talum articulum propositum esse ab Ecclesia; scienter, inquit, hoc est non credendo simul esse propositum (id enim esset impossibile simul cum differere) sed habendo motiu a talia ad credendum esse propositum, ut non nisi imprudenter id possit negare: alter vero idem negat, sed ex ignorantia culpabilis, non attendendo ad motiu, quia invenire facile posset, vt fieret ei proxime creditibilis propositione ab Ecclesia. Comparemus ergo utriusque peccatum. Primum in omnium sententia est hæreticus, quia pertinaciter negat articulum propositum ab Ecclesia, & cuius Ecclesie propositione est ei evidenter creditibilis, quod sufficit ad pertinaciam, & hæretism, ut supra vidimus, cum nihil ignorat ex iis, que requiruntur, ut accepte Ecclesie propositionem: Secundus autem non est hæreticus in sententia Hurtadi, & nostra, quia propositionem Ecclesie ob ignorantiam recusat, & tamen neuer negat auctoritatem Ecclesie, sed utique negat Ecclesie propositionem; ergo peccatum hæretici non differit semper à peccato errantis ex ignorantia, ob negaram, vel non negatam auctoritatem Ecclesie. Quid idem ar-

gumentum fieri potest in exemplo adducto ab Hurtado, & ideo dixi posse retrorqueri: nam licet peccatum negantis veritatem Dei differret specie in ratione infidelitatis à peccato negantis solam reuelationem; comparatio tamen fieri posset inter peccata duorum, quorum neuter negat veritatem Dei, sed solam reuelationem, alter tamen cum ignorantia culpabili, alter sine illa, quorum primus non perderet habitum fidei infusa, quem tamen perderet secundus, & per consequens solum secundum peccatum esset infidelitas propriè dicta, quæ differentia non posset tunc prouenire ex diuerso obiecto negato, cum neuter negaret veritatem Dei, sed vterque negaret reuelationem solam. Sicut ergo differentia tunc infidelitatis à non infidelitate non esset ex obiecto negato, sed ex eodem obiecto magis, vel minus cogito; ita differentia hæretici à non hæretico non debet desumи semper ex obiecto negato, sed ex diuerso modo, quo obiectum cognoscitur, qui modus sufficit ad grauitatem maiorem, & talem, quæ tribuit denominationem hæretici.

181 Confirmari potest solutio nostra exemplo vulgari, & morali homicidio voluntarij, quod non differt specie ab homicidio casuali, quando saltem homicidium casuale non fit ex ignorantia culpabili, sed sine ignorantia: & tamen in iure habent diuersos effectus penes maiorem reseruationem, & indispensabilitatem vnius, quam alterius irregularitatis, quia licet homicidium voluntarium solum differat numero, & addat maiorem grauitatem intra eandem speciem: voluntarij tamen Ecclesiasticae leges eiusmodi grauitem penam imponere soli homicidio habent talem circumstantiam individualem aggrauantem. Sic ergo Ecclesia noluit suis penas punire omnem recessum à fide, nec aliquam speciem determinatam peccata contra fidem, sed tunc solum quando ob earentiam ignorantiae habet talem circumstantiam aggrauantem intra eandem speciem. Hoc autem peccatum recessus scienter à fide, & ab Ecclesia appellatum fuit nomine *hæris formalis*, quod non est nomen speciei, sed individuorum habentium talem circumstantiam aggrauantem: sicut nomen *homicidij voluntarij*, non est nomen totius speciei peccati, sed individuorum habentium talem circumstantiam aggrauantem intra eandem speciem. Fatetur ergo voluntarium directum, & indirectum, non refundere differentiam specificam moralem in peccata, sicuti nec scientiam, & ignorantiam culpabilem; ex hoc tamen non sequitur, quod peccata contra fidem ex ignorantia debent habere eisdem effectus, nec idem nomen commune cum peccatis aliis eiusdem speciei habentibus aliam circumstantiam peculiarem aggrauantem.

182 183 *Obiectio 3.* Tertiū principaliter obiciunt, quia errans ex ignorantia vincibili peccat grauitate contra fidem, ergo peccato infidelitatis; non pertinet autem peccatum illud ad Paganismum, vel Iudaismum, cùm adhuc retineatur confessio Christi, & religionis Christianæ; ergo pertinet ad hæsim; non enim sunt alia infidelitatis species. Respondeo concessio antecedenti, negando primam consequentiam. Est quidem peccatum illud contra fidem, non est tamen propria infidelitas, & ideo non excludit habitum fidei, vt diximus loco citato. Non ergo mirum, quod error

ex ignorantia culpabili non sit Paganismus, Iudaismus, vel hæsim, cùm non sit propria infidelitas, quæ sola diuiditur in illas tres infidelitatis species. Aliqui dicunt, illud peccatum pergitre reductiue, & incompletè ad hæsim, contra quos inuechitur Lorca *vbi supra* num. 16. quia peccatum illud est completum in se, cùm sit mortale, & grauissimum; debet ergo esse completè, & directe in aliqua specie, & sub aliquo genere. Hæc tamen erit qualitas de vocibus: nam re ipsa fatemur peccatum illud esse individuum completum alicuius speciei, quæ species appellari posset peccatum contra fidem Catholicam vel, (si velis) contra fidem, & auctoritatem Ecclesie, retenta professione Christi, & religionis: sub qua specie sunt peccata scienter commissa, quæ appellantur hæres, & ignorantia commissa, quæ non appellantur hæres, licet non differant specie ab hæres, vt dictum est. Quando autem dicitur pertinere reductiue ad hæsim, non est sensus quod non sint directe, & propriè sub aliqua specie nec etiam quod spectent ad illam seriem peculiarem individuum, quæ appellantur hæres, sed solum significatur, quod pertineant ad illam speciem, sub qua continentur hæres, licet non habent idem nomen, nec eandem grauitatem aue eosdem effectus morales. Quia tamen non habemus nomen incomplexum ad nominandato speciem illam communem hæres, & peccato ex ignorantia, sicut abemus nomina incomplexa ad significandum infidelitatem, & tres species infidelitatis, ideo ut dignoscantur peccata ex ignorantia inter se, reducimus illa tria nomina vulgaria, cum quibus habent maiorem affinitatem; ita ut negans per ignorantiam unum Denim dicatur pertinere reductiue ad Paganismum: negans ex ignorantia Christum, reduci ad Iudaismum, & negans aliquid aliud retento Christo reduci ad hæsim, hoc est, peccare peccato simili, quoad speciem cum hæres, licet non peccato hæres: sicut illi alij habent peccatum simile, quoad speciem cum Paganismo, vel Iudaismo, licet non sit Iudaismus, vel Paganismus.

Dices, peccatum mortale, etiam si non semper sit directe contra charitatem, semper tamen expellit habitum charitatis, & opponitur charitati, atque adeo peccata etiam mortalia ex ignorantia culpabili id habent; ergo peccata etiam contra fidem commissa ex ignorantia culpabili habent oppositionem cum fide, atque adeo erunt propria peccata infidelitatis, & per consequens poterunt aliquando esse hæres propriæ. *P. Suarez dicta sect. 3. num. 25.* responderet esse discrimen, quia peccata mortalia expellunt charitatem dementiori, quare licet non omnia sint illi formaliter contraria; omnia illam expellunt: fides autem non expellitur per omnia peccata mortalia contra fidem, sed per illud, quod illi formaliter opponitur, & quod eius formale obiectum evenerit, qualis non est error per ignorantiam culpabilem admissus.

184 Hæc tamen responso difficultis est, omne enim peccatum mortale actuale videatur habere ex obiecto suo repugnantiam formalē cum obiecto formalī charitatis, nec posse simul stare, cum actu dilectionis Dei super omnia, vt cum S. Thoma, & alii Theologis latè probati *diffut. 5. de Incarnat. sect. 5. numero 84.* & sequentibus, quod de omni profusus peccato mortali intelligunt, adeo ut Luisius Turrianus *opus 6. de gra-*

tia disp. 7. num. 5. dicat, neminem vñquam confessum, posse etiam de potentia Dei absoluta, esse simum actum dilectionis Dei super omnia cum quolibet peccato mortali actuali. Imò idem P. Suarez alibi sāpe supponit, repugnantiam peccati mortalis cum charitate oriri ex oppositione penes obiectum formale, ut confat ex locis eiusdem, quā actui in dicto loco num. 74. Debemus ergo in peccato mortali, etiam ex ignorantia culpabili commisso, agnoscere repugnantiam ex obiecto cum obiecto formalis charitatis ratione cuius vñus actus non potest esse cum alio, quā repugnantia non inueniatur inter errorem contra fidem ex ignorantia culpabili, cum actu fidei diuinæ.

185

Potest autem hæc differentia explicari ex ipsa natura peccati mortalis, quo, ut Theologii farentur, creatura constitutur ultimus finis, quatenus Deus creatura postponitur, ad quod necesse est, quod appareat oppositio peccati cum Deo, vel eius lege, & ideo non potest esse peccatum illud cum dilectione Dei, qua Deus amat super omnia, & præfert alii omnibus: esset enim contradic̄tio præferre, & postponere simul Deum obiecto creato, quod per peccatum Deo præfertur, quā repugnantia inueniatur etiam in peccato mortali per ignorantiam commisso, cum ipsa saltem ignorantia, & omissione diligentia debita cognoscatur prohibita, & opposita Deo, & eius legi. Hæc autem repugnantia non inueniatur inter errorem ex ignorantia culpabili & actum fidei diuinæ: qui actus solum dicit, *credo firmissimè quicquid Deus reuelat, & Ecclesia proponit*: cui non contradicit errans ex ignorantia culpabili, nam solum dicit, *nolo scire quid Deus, reuelauerit, vel quid Ecclesia proponat*; promptus tamen ad firmissimū vrumque credendum, licet non ad inuestigandum: in qua omissione licet peccet contra fidei obligationem, quæ obligat etiam ad inuestigandum, & audiendum Deum & Ecclesiam, ne illis dissentiatur etiam materialiter; non tamen contradicit obiecto per fidem credito, nec voluntati credendi firmissimè Deo, nec illi vñquam dissentendi. Sicut pater amans filium plus quam voluptatem capiendi feram, non contradicit sibi nec huic voluntati, quando occidit filium, quem per ignorantiam culpabilem putauit esse feram. Nam licet in hoc ipso peccauerit contra obligationem, qua ex pietate erga filium debet inuestigare, an esset filius; adhuc perseverat amor ille, quo vitam filij præferebat voluptati capienda feram, & ideo occiso filij est illi inuoluntaria, quia est contra voluntatem illam adhuc moraliter perseverantem, & non reuocatam per voluntatem non adhibendi debitam diligentiam. Sic etiam in eo, qui per ignorantiam culpabili errat contra fidem, & Ecclesiam, dissensus est illi inuoluntarius, quia est contra voluntatem absolutam non dissentiendo Ecclesiam, voluntas adhuc moraliter perseverat, nec reuocatur per voluntatem illius dissensus, vel non adhibendi debitam diligentiam, alioquin si reuocaretur, non fuisse dissensus ille inuoluntarius, cum tamen omnes cum S. Thoma in 1.2. concedant, omnem ignorantiam etiam culpabilem causare inuoluntarium.

186

Urgebis, quia non potest esse actus fidei diuinæ, nisi ex voluntate vniuersali subiiciendi intellectum fidei, ut diximus *disp. 17. scilicet 5.* ob

cuius voluntatis defectum diximus ibi non posse esse in hæretico actum fidei diuinæ, etiam circa fidem articulos, quos credit: voluntas autem vniuersalis viderur extendi ad vitanda omnia peccata grauia contra fidem: ergo cum peccato graui contra fidem etiam ex ignorantia culpabili non potest manere voluntas requisita ad fidem dininam. Ad hoc tamen argumentum respondi *dicta scilicet 5.* errorem ex ignorantia culpabili, non repugnare cum voluntate illa vniuersali, subiiciendi intellectum auctoritati Dei, & Ecclesiae. Quia potest aliquis velle feruare castitatem, & tamen non velle vitare omnia percutia quando licet se exponit tali periculo, licet habeat voluntatem castitatis: non ergo opponuntur ex obiecto illæ duæ voluntates, alioquin in nullo casu possent licet, vel illicet coexistere. Sic ergo potest stare voluntas subiiciendi intellectum fidei, & Ecclesiae, cum negligientia etiam culpabili in inuestiganda reuelatione Dei, vel doctrina Ecclesiae, quæ solum vult periculum infidelitatis, vel hæresis materialis, aquo idem folum opponitur voluntati fugiendi periculum etiam infidelitatis materialis, non vero voluntati subiiciendi intellectum Dei reuelationis, & Ecclesiastice doctrinae.

Quarto obiiciunt, quia ad alias duas species infidelitatis, nempe Iudaismum, & Paganismum *obitum*, sufficiat errare ex ignorantia culpabili, ergo id etiam sufficiet, ut alius sit hæreticus. Respondeat Suarez *dicta scilicet 5. num. 25.* sufficitatem priuatiuam etiam per ignorantiam culpabilem, esse posse sine pertinacia, per caretiam tonus fidei, quia id totum pertinet ad peccatum omissionis: at verò infidelitatem contraria, qualis est hæresis, non posse esse sine aliqua fidei notitia, saltem per sufficiemtum eius propositionem: quæ doctrina, cum eam ad argumentum formam non applicuerit, videretur adhuc rem hanc obscuram relinqueret. Clarius ergo dicere possumus, in omnibus illis tribus speciesbus, quod rem ipsam eandem esse rationem: nulla enim ex illis est species propria infidelitatis cum solo peccato ex ignorantia, quia per nullam ex illis expelleretur habitus fidei antea infensus, si error esset solum ex ignorantia culpabili, & fides non esset sufficienter proposita. Vnde si infans baptizatus nutritur posse a pugno, vel Iudeo, & eorum doctrinam sectetur, non erit proprius infidelis, nec amittere habitum fidei infusus, donec fidem sibi sufficienter propositam respuit, quod idem est de infante baptizato, & apud hæreticos nutrito. Est tamen duplex differentia de nomine inter hæreticum, & Iudeum, vel Paganum. Prima est quod ille, qui non est baptizatus, si fidem sibi sufficienter propositam respuit, non solum dicitur, & est infidelis, sed etiam dicitur, & est Iudeus, vel Paganus, cum habeat iam propriam infidelitatem perinuentem ad illas species. At verò, qui cum hæretico sentit, & fidem Ecclesiae sibi sufficienter propositam respuit, si nondum est baptizatus, licet latè loquendo vicerit hæreticus, non tamen stricte, & in sensu ecclesiastico, quo hæretici dicuntur punibiles ab Ecclesiae, & qui ob baptismum suscepimus legibus Ecclesiae, & correctioni subiaceant: quare dicetur illi hæreticus coram Deo, & habebit malitiam illius infidelitatis, non tamen coram Ecclesia, & in ordine ad eius leges, ut diximus *supradictum*

supra sect. 4. Altera differentia etiam de nomine est, quod nomina *Iudei*, & *Pagani* facilius extenduntur ad eos etiam, qui non sunt propriè & in rigore infideles, quam nomen *hereticus*: nam *Iudei* etiam dicebant fideles ante legem Christi promulgatam, & nunc etiam infans baptizatus, & apud *Iudeos* nutritus, eorumque religionem sectans, dicetur esse in *Iudaismo*, etiam si nondum Christianae fidei notitiam haberuit, nec contra eam peccauerit, etiam ex ignorantia culpabili. Eodemque modo si apud *Gentiles* enutritus esset, eorumque ritus teneret, dicetur esse *Paganus*, licet nondum fidem infusam per propriam infidelitatem perdidisset: non tamen ita diceretur *hereticus*, si contra fidem *Catholicam* nondum peccasset. Quia modi loquendi diversitas fundari potuit in eo, quod nomina *Iudei*, vel *Genitilis*, ex modo significandi non videntur dicere ordinem ad Ecclesiam à qua discedunt, sed solum ad obiectum, quod proficitur, vel negant, nempe *Iudeum*, ad Christum negatum, & legem veterem creditam: *Gentilis* verò ad falsum Deum receperum, & verum Deum negatum, & ideo in latiori significacione praescindere possunt à propria infidelitate, sive intercedat culpa ignorantiae vincibilis contra fidem, sive nulla gravis culpa intercedat. At verò nomen *hereticus*, ex proprio suo modo significandi videatur dicere ordinem ad Ecclesiam, eiusque fidem reliquam, aut reiectam, & contra distinguit à *Catholicis*, ita ut nec *hereticus* sit *catholicus*, nec *catholicus* sit *hereticus*. Ille ergo, qui sive sit, sive non sit baptizatus, quoad omnia sentit cum Ecclesia *Catholica* Christi, & per ignorantiam culpabilem, vel inculpabilem dissentit in aliquo, non est *hereticus*, quia verò adhuc est *Catholicus*, cùm habeat voluntatem sentiendi in omnibus cum Ecclesia *Catholica*, & amplectatur in communi totam eius doctrinam. Tunc autem incipit esse *hereticus*, quando Ecclesia resistit, & ab eius doctrina se separat, *hereticus*, inquam, in foro externo, si sit baptizatus, & in foro interno, si baptizatus non sit: quia iam tunc incipit non esse *Catholicus*, nec sentire in omnibus cum Ecclesia *Catholica*. *Iudei* autem, & *Pagani* errantes per ignorantiam culpabilem appellantur *Iudei*, vel *Pagani*, quantumlibet non solum adhuc propriè infideles, sed tamen tunc non sunt *Catholicis*, cùm nec explicite, nec implicite sentiant cum vera Ecclesia *Catholica*, quia hodie est sola Ecclesia Christiana. Ad obiectum ergo dicimus, *Iudeos*, & *Paganos* errantes ex sola ignorantia culpabili non esse propriè infideles, arque a deo non esse *Iudeos*, & *Paganos*, prout *Iudaismus*, & *Paganismus* sunt species infidelitatis, tamen *Iudeos*, & *Paganos* in alia significacione latiori: quatenus dicuntur tales, qui extra *Catholicam Ecclesiam*, & fidem positi, negant Christum, & verum Deum: negamus verò esse *hereticos*, qui fidem *Catholicam Ecclesiam* profitantur, dum infideles non sunt, quia nomen *hereticus*, non solum dicit ordinem ad obiectum negarum, sed etiam ad separationem ab Ecclesia talem, ut aliquis definat esse propriè *Catholicus*.

Quintò obicitur pro secunda sententia, quia ignorantia saltem ita crassa, ut facillimè superari potuerit, & equiparatur scientiæ; sicut ergo scienter errans est *hereticus*, ita erit errans ex ignorantia a deo crassa. Respondeo, quando pena aliqua imponitur facienti scienter, vel ex dolo, aut

Card. de Lugo de virtute Fidei divina.

præsumenti, &c. ignorantiam crassam excusat, nec reputati pro scientia, ut cum alii docet Thomas Sanchez lib. 9. de matrimonio disp. 3. 2. num. 36. & sequentibus, quando saltem non effecta est, vel cum ingenti temeritate, que dolo aequiparatur. Meritò itaque Suarez, dicta sect. 3. num. 17. dicit, distinctionem illam ignorantiae magis, vel minus crassæ, non esse vulnus in hoc puncto: rum quia utraque admittit secum voluntatem sentiendi in omnibus cum Ecclesia, & ei non dissentendi, quæ voluntas non stat cum heresi: tum etiam quia in praxi non posset moraliter assignari gradus ille negligenter sufficiens, vel non sufficiens ad heresim incurriendam.

Hinc tamen obicitur sextò pro tertia sententia, quia ignorantia saltem effectata, sufficit ad heresim: nam hæc non minuit, sed aggrauat culpam: si ergo error scienter admissus reddit hereticum, magis id faciet cum ignorantia effectata, quæ culpam graviorem reddit. Respondeo, quandiu errans eo est animo effectus, ut si scire Ecclesia mentem, eam amplectetur, ignorantiam etiam effectatam non aggrauare, sed minuere culpam, cum retineatur adhuc effectus reuerentia erga Ecclesiam, & animus eius doctrinam non deferendi, & quod plus est, adhuc possit stare actus, quo credantur firmissime omnia, quæ Ecclesia proposuerit. Quamuis ergo ignorantia sit voluntaria, & volita, disensus tamen ab Ecclesia doctrina est minus voluntarius, quam si scienter fieret, & ideo non attingit pertinaciam ad heresim requisitam.

Septimò obicit Sanchez pro quarta sententia, quia ea excusatio locum non habet, quando ignorantia effectatur ad finem liberius errandi, quia tunc recessus ab Ecclesia est magis voluntarius, & reperitur pertinacia, & nole illi subiici. Item quando effectatur ex falso opinione contra Ecclesiam, quia parui momenti putatur, quod Ecclesia aliquid proponat. In hoc tamen potest esse aliqua & quinotatio, & fieri quaestio de vocibus. Nam in primis, si omissione diligentia debita ad explorandam Ecclesiam mentem procedit ex contemptu Ecclesiae, & ex falso opinione de defectu infallibilitatis, quam Ecclesia haberet in iis, quæ proponit, fatemur omnino illum esse hereticum, quia non solum errat circa articulum, quem ignorat ab Ecclesia proponi, sed etiam circa auctoritatem Ecclesiae, quam pertinaciter negat. Quando verò ignorantia effectatur ad finem liberius errandi, distinguendum est. Potest enim id dupliciter intendi. Primo, quia eo animo est, ut etiam si constaret de mente Ecclesiae, nollet a sua opinione dimoueri: ut tamen viter temerum, & maiorem difficultatem, quam tunc sentire, vult ignorare Ecclesiam sententiam, ut facilius, & liberius eret. Et eo casu concedimus, eam ignorantiam non excusare ab heresi, cùm in ea dispositione animi non possit haberi voluntas debita subiiciendi omnino intellectum Ecclesiae proponenti. Arque idem dicendum videtur, si ignorantia effectetur, ut peccatum leuius sit, & aliquam habeat excusationem ignorantiae: nam tunc etiam supponi videtur animus non acquiescendi Ecclesiae etiam si de eius sensu constaret. Secundò tamen potest id fieri ad liberius peccandum, quia si de Ecclesiae sensu constaret, non auderet illi te opponere, & ideo ignorare vis, ut si ne obstaculo audeas propriæ opinioni adhædere.

C C C Et

Et in hoc casu dicimus non excusare eam ignorantiam affectatam à peccato grauissimo, excusare tamen à pertinacia, & hereticiam enim te ostendis paratum ad credendum, si de Ecclesiæ sensu sufficienter constiterit, licet cupias, & procures, ne consterit.

192

Quod confirmari potest, quia potest continuare, quod articulus, quem ignoras ignorantia affectata an sit ab Ecclesia propositus, non sit reuera propositus, nec verus, & tamen tu ex affectu ad obiectum contrarium, cui adhæres, nolis scire, an sitab Ecclesia propositus, ut liberius possis ei assentiri, & ne auctoritate Ecclesiæ cogaris ad recedendum à tua opinione. Tunc certè non appetit quomodo, aut cur sit hereticus, cùm nihil proflus contra Ecclesiam sentias, & suppono te non esse in ea dispositione, ut velis ab Ecclesia dissentire. Si autem tunc non es hereticus, nec etiam es, licet articulus negatus fuisset verè ab Ecclesia propositus; nam voluntas tua aequaliter se habet in utroque casu, & pertinacia non potest esse sine noua culpa ex parte voluntatis, qua non sit in eo, qui non est pertinax. In neutrò ergo casu dici debes hereticus quandiu ex parte voluntatis manet propositum acquiescendi Ecclesiæ, si de eius sensu sufficienter constiterit.

193

Potes, quid si nec habebas animum positum acquiescendi, nec etiam dissentendi, si constaret de consensu Ecclesiæ, & tamen ne in eas angustias incideres, voluisti ignorantem sensum Ecclesiæ, debilne tunc censeri hereticus, propter errorem cum tali ignorantia affectata habitum. Respondeo, si antea iam auctoritatem Ecclesiæ agnoueras, & recognoueras, censeri habitualiter in eadem voluntate perfuerat, quandiu eam non reuocas. Non est autem reuocare, velle fugere occasiones, & pericula reuocandi: sicut non reuocas fidem datum amico faciendi quidquid tibi iniungenter, quando postea ex industria cum fugis, ne petat aliquid tibi ingratum, & molestum. Sic in nostro casu non reuocat voluntatem assentiendi Ecclesiæ, qui fugit ne Ecclesia proponat aliquid, cui fortasse periculum sit ne dissentiat, quia adhuc non est postea voluntas contraria, imò cum illa ignorantia affectione stare potest actualis reuocatio prioris voluntatis ut dictum est.

194
Obiectio vltima.

Obiiciunt vltimò, quia ex nostra sententia sequetur, vix illi sit esse propriè hereticos: nam feci omnes, qui heretici nunc dicuntur, & apud hereticos degunt, non aliter erant, quā per ignorantiam vel crassam, vel etiam affectatam, qua nolunt notas fidei Catholicae ineligare. Respondeo, hoc argumentum non solum probare de ignorantia affectata, quod non excusat ab heresi, sed magis probare de ignorantia vincibili, quæcumque illa sit: pauci enim sunt apud hereticos, qui errant ex ignorantia affectata, sed si errant ex ignorantia culpabili, illa quidem non est affectata, sed vincibilis, vel crassissima, vel crassa. Fateor itaque plures reperiri apud hereticos, qui verè, & propriè heretici non sunt, quales sunt multi rustici, & pueri apud hereticos enarrati, quibus auctoritas Catholica Ecclesiæ nunquam fuit sufficienter proposita, & ex illis non pauci excusantur, non solum ab heresi, sed etiam à peccato graui contra fidem, propter ignorantiam inuincibilem. Alii sunt, qui non excusantur à peccato graui contra fidem, quia igno-

rantia in ipsis est culpabilis, excusantur tamen ab heresi propriè propter ignorantiam. Sunt etiam aliqui pauci, in quibus ignorantia est affectata, & horum quidem aliqui excusantur ab heresi propria, in hac sententia excusante etiam erant ex ignorantia affectata. Plurimi tamen sunt, qui nullo modo ab heresi excusantur, quibus nimirum Ecclesia Catholica auctoritas sufficienter proposita est, ut eam sequantur: habet enim profitor, & talia motiva Catholica Ecclesia, ut eius notitia se se ingratis etiam nolentibus. Quod experientia ipsa, & ipsimet heretici volentes, nolentes testantur, dum fatentur in hac vita meliorem esse religionem suam, in morte nostram: quare in eo articulo facileam amplectuntur, re ipsa comprobantes id quod verissimum est, se non veritatis studio, sed terreno affectu duci ad heresim amplectendam, nimirum vel carnis illecebris, & vita licentia, vel divitiarum, dignitarisque mundana affectu, vel etiam aliquando ne propria exsuffiatione, quam apud homines comparasse sibi videntur, praudentie profites palam se turpiter errasse, & turpissimos alios in errorem traxisse. Difficile enim superbi erores proprios fatentur, & manus dant in bello intellecuali, quandiu prætextu aliquo sustinente possunt propriam opinionem etiam contra veritatem sibi notam. Denique iij etiam, qui ignorantiam habent culpabilem, vel affectatam, vel non affectatam, se non excusantur ab heresi, quia ea sunt dispositione, & affectu, ut Ecclesia Catholica auctoritati sibi sufficienter proposita resisterent, cum quo affectu esse non potest affectus Catholicus, non dissentienti Ecclesiæ sufficienter proposita, & preponenti.

Vnde aduertendum est primò in foro externo ignorantiam culpabilem, non semper excusare à presumptione heresim, etiam si dicat se ex ignorantia errasse, ut obseruant Castro Palao dicto foro externo tract. 4. dis. 3. punto 2. num. 5. Menochius, Farnaci, Penna, Simancas, Albertinus, & alij, quos præsupponuntur Castro Palao, ibi, & Diana heresi. 4. part. tract. 7. de puniti delictorum, & resolut. 36. §. Notandum est tamen. Dixi, non semper excusare, quia aliquando etiam in foro externo proderit excusatio illa ad minuendum, & impediendam punitam, ut aduertunt prædicti Doctores, quod torum pendet ex circumstantiis personæ loci, dogmatis negati, & alii, quæ prudenter considerantur sunt.

Aduerte secundò hanc doctrinam, quod ignorantia impedita perrinaciam ad heresim requiri tam, locum habere saltem in foro interno in omnibus materia fidei, etiam si ex precipuis articulis, ut notauit Suarez dicta sent. 3. n. 19. contra aliquos, qui articulos fidei excipiunt, circa quos ignorantia non excusat heresim: qui tamen intelligendi sunt loqui quod foris externum, in quo vix inquam admittetur illa excusatio ut diximus, in foro autem interno rarius contingit, non tamen negandum est, posse aliquando contingere.

Supersunt aliqua difficultates. Prima esse potest circa proximè dicta, an ignorantia sit circa ipsam Ecclesiæ auctoritatem, quam aliquis ex industria vult ignorare, ut suos errores retineat, excusat etiam, nec ille sit propriè hereticus. Ratio dubitandi est, quia si ita errat circa ipsam auctoritatem Ecclesiæ Catholicae, non videtur posse esse Catholicus, nec habere actum, quo vinneret.

saliter velit omnia credere, quæ Ecclesia Catholica proponit, & credit, cum ipsius Ecclesiae Catholicæ auctoritatem infallibilem in proponendo neget: ergo ille error non est talis, cum quo possit adhuc stare voluntas credendi in vniuersum cum Ecclesia, ratione cuius compoſſibilitatis, dicebamus ignorantiam etiam affectatam non constituer hæreticum propriè, & in rigore. Quam rationem approbare videntur auctores citati pro nostra sententia: nam Suarez dicta sect. 3. num. 10. ideo probat errantem ex ignorantia culpabili non esse hæreticum, quia, quādū per se ferunt voluntas in proposito subiiciendi indicium suum, iudicio Ecclesie, non esse hæreticus: & num. 18. idem eodem argumento probat de ignorantia affectata. Clarius Hurtado dicta disputatione. §. 50. cum ei limitatione videtur conclusionem statueris his verbis: *nulla ignorantia antecedenti quantumvis crassa, & affectata constituit hæreticum enim, qui errat in materia fidei, dum paratus sit ad consentiendum Ecclesie, cum cognoverit, quid ipsa sentiat.*

197 Existimo tamen, magis consequenter ad doctrinam traditam, & magis etiam iuxta mentem auctorum huius sententia, dicendum esse, intelligi eriam de ignorantia circa ipsam auctoritatem Ecclesie, sive ea sit crassa, sive etiam affectata; ita ut quādū non proponitur sufficiēter auctoritas Ecclesie, & quod habeat infallibilitatem in proponendo, qui negat hanc Ecclesiae auctoritatem, vel idcirco negat aliquid aliud, quod videt ab Ecclesia proponi, nondum sit hæreticus durante ea ignorantia. Quod videtur Suarez dicta sectione. 3. omnino supponere: nam num. 19. excusationem illam ab hæretico ex qualibet ignorantia dicit habere locum vniuersaliter in qualibet fidei materia, & in qualibet articulo, in qua vniuersitate includi debet articulus etiam de infallibili Ecclesiae auctoritate, alioquin debūt hie excipi ab illa regula vniuersali. Clarius id docuit num. 14. vbi dixit, non requiri quidem ad pertinaciam, quod aliquis credit hanc esse veram Ecclesiam proponentem, & habere auctoritatem ad proponendum, quia hæretici de facto id non credunt; requiri tamen, quod hæc auctoritas Ecclesiae, licet non credatur proponatur tamen sufficienter, ut possit, & debet credi. Et in hoc sensu explicat quod dixerat num. 12. ad pertinaciam hæreticam requiri ex parte intellectus, cognitionem, vel notitiam sufficiēter auctoritatis Ecclesie, & quod, docet, seu proponat veritatem illam, contra quam aliquis errat. Quam notitiam requirant auctoritate Ecclesiae explicat postea dicto num. 14. esse illam, per quam ita proponitur Ecclesiae auctoritas, ut obliget hominem ad credendum, & ipsam esse veram Ecclesiam, & veram etiam doctrinam, que ex cathedra docetur. In quo æquiperat etiam notitiam ipsius definitionis actualis, quam dicit pariter requiri talem, ut possit, & debet credi, & acceptati definitio facta ab Ecclesia; vnde æquè negat pertinaciam, quando est ignorantia de auctoritate Ecclesiae, ac quando est ignorantia de Ecclesiae definitione.

Ratio etiam ex dictis, & ex mente eorum Auctorum videtur clara; quia ille, qui habet ignorantiam circa definitionem, & propositionem Ecclesiae, ideo non est adhuc pertinax, nec hæreticus, quia potest adhuc habere voluntatem

Card. de Lugo de virtute Fidei diuina.

firmiter credendi quidquid Ecclesia proponuerit; similiter autem, qui ignorat Ecclesiae auctoritatem, potest adhuc habere voluntatem captiandi intellectum in obsequium fidei diuinae, & firmiter credendi quidquid sufficienter propositum fuerit, ut reuelatum à Deo: ergo acc. iste erit infidelis: nam sicut non est hæreticus, qui acceptat omnia, quæ Ecclesia sufficienter proponuerit, ita non erit infidelis, qui habet propositum firmiter credendi, quidquid fides proponuerit, seu quidquid sufficiēter proponetur ut reuelatum à Deo: neque enim fides perditur per recessum ab obiecto formalis fidei, quod est veritatis, & testificatio Dei ut arguit idem Suarez vbi supra n. 10. Si autem ille non est infidelis, neque etiam esse potest hæreticus: cui enim non conuenit genus, non potest conuenire ratio aliqua specifica sub eodem genere contenta. Sic ergo Ecclesia propositionem ignorat, sive cius auctoritatem, potest non esse infidelis, atque adeo nec hæreticus, si habet possit simul voluntatem credendi omnia, quæ sub motu diuina reuelationis sufficienter proposita fuerint.

199 Ad rationem ergo dubitandi responderi potest, hunc ex eafu posse adhuc esse Catholicum quia cum ignorantia de auctoritate, & veritate Ecclesiae, potest habere propositum, & voluntatem credendi omnia, que proponer aliqua vera Ecclesia, quoties sufficienter proposita fuerit infallibilis auctoritas illius Ecclesie, in qua voluntate includitur implicitè voluntas credendi omnia, quæ hæc nostra Ecclesia proponuerit, posita notitia sufficiēti de auctoritate huius Ecclesie, quod sufficiens videtur formaliter loquendo ad sentiendum saltem in communione Ecclesie Catholica, quamvis materialiter propter ignorantiam ab ea in rebus creditis differentiat.

Dices, pónamus, quod homo ille erret putans non esse credendum vlli Ecclesiae proponenti, sed soli spiritui interno, propter de facto aliqui hæretici docent, & simul habeat ignorantiam culpabilem de auctoritate Ecclesiae Catholicae, immo & vlli Ecclesiae possibilis: hic non videtur esse vlo modo Catholicus, cùm neque actu vniuersali paratus sit ad acceptandam vllam propositionem alicuius Ecclesie; ergo ignorantia illa culpabilis circa auctoritatem omnis Ecclesiae possibilis sufficeret ad constitendum hæreticum. Respondeatur in eafu proposito inuolui nore modicam repugnantiam, quomodo enim potest homo penitus non insanus credere, loquendo saltem de possibili quod Deus possit immediate per seipsum hominibus loqui, & non possit etiam loqui per alios ministros, qui eius mandata proponant, atque adeo per Ecclesiae ministros, quos possit ad id munere deputare? Constat namque, omnes, qui per seiplos loqui possunt, posse etiam per alios loqui, & mentem suam per intermissiones, aut legatos expondere. Repugnat ergo, quod aliquis velit Deo credere, & implicitè saltem cum non yelle Deo credere, per Ecclesiae ministros loquenti, si sufficienter constet, eos ad proponenda Dei verba legitimam auctoritatem habere.

200 Denus tamen per possibile, vel impossibile hypothesis illam, quod putaret aliquis Deum non posse per alios loqui, & ideo non haberet voluntatem etiam vniuersalem credendi Ecclesiae, distinguere oportet: nam vel ille homo ha-

CCC. 2. becet

beret voluntatem firmam non credendi vñquam Ecclesiæ, etiam si sufficenter proponeretur eius auctoritas infallibilis in proponendo verbo Dei. Et tunc homo ille esset propriè infidelis, nō quia per ignorantiam culpabilem erraret credendo Ecclesiæ non habere auctoritatem, sed propter voluntatem illam efficacem non credendi Ecclesiæ, etiam si eius auctoritas sufficenter proponeretur. Quare non solum esset infidelis, sed etiam hæreticus, cùm in ea esset dispositione positiva, vt non esset paratus ad recipiendam doctrinam Ecclesiæ etiam sufficenter propositam. Si autem homo non haberet eam voluntatem conditionata non credendi Ecclesiæ, sed haberet voluntatem vñiuersalem credendi Deo, quoties eius reuelatio esset evidenter creditibilis, etiam si propter ignorantiam illam culpabilem crederet, Deum non posse vñquam per Ecclesiæ loqui, & ideo haberet voluntatem absolutam non credendi de facto Ecclesiæ, quia de facto nunquam Deus per illam loqueretur, adhuc homo ille non esset propriè infidelis, atque adeo nec hæreticus. Catholicus autem non esset dicendus omnino absoluē, posset tamen dici Catholicus, quasi conditionat. Non quidem absolutem omnino, quia haberet voluntatem omnino absolutam nunquam credendi Ecclesiæ. Conditionatè vero posset dici Catholicus, quia in voluntate illa efficaci credendi Deo omne reuelatum, quoties eius reuelatio esset creditibilis, continetur implicitè conditionalis voluntas credendi Ecclesiæ, si per possibile, vel impossibile constaret sufficenter, quod reuelatio Dei per Ecclesiæ proponeretur, quæ voluntas conditionata sufficeret ad impediendam pertinaciam contra Ecclesiæ: nam cum illa voluntate conditionata, si efficax esset, (vt suppono) non posset stare voluntas resistendi auctoritati Ecclesiæ sufficenter proposita, in qua voluntate consistit pertinacia ad hæretum requisita.

282

Potest autem responsio hæc exemplo declarari, & virga difficultas ad casum, quo aliquis haberet ignorantiam culpabilem, non solum circa Ecclesiæ possibilem, sed etiam circa loquitionem omnem, aut reuelationem possibilem, ex qua ignorantia erraret putans Deum nihil posse vñquam hominibus reuelare. Hic certè stante ea dispositione, nullum posset elicere actum fidei, cùm nullā crederet Dei reuelationem, nec etiam possibilem, posset tamen habere adhuc voluntarem conditionata credendi Deo, si per possibile, vel impossibile Deus posset aliquid hominibus reuelare, quæ voluntas & dispositio sufficeret, vt ille non esset propriè infidelis, licet peccaret contra fidem, ob illam ignorantiam culpabilem circa reuelationem Dei. Est autem fidelis, si haberet habitum fidei infusum forsitan in baptismo in infantia suscepit, quem habitum nondum perdidisset ob ignorantiam illam culpabilem: si vero non haberet habitum fidei infusum, ille quidem non esset fidelis positivè, non tamen esset infidelis propriè, cùm nondum abieceret fidem scienter, sed solum ex ignorantia culpabilis, & posset in illa dispositione habere voluntatem conditionata, quantum est ex se præparata ad credendum firmiter Deo, si possibilis esset aliqua Dei reuelatio sufficenter proposita: quam voluntatem si haberet, posset ratione illius dici iam fidelis, non absoluē, sed quasi conditionat: sic ergo in casu nostro posset ratione illius voluntate

103
tis conditionata dici Catholicus, sicut conditionatè, quādū non haberet voluntatem conditionata, non credendi Ecclesiæ, etiam si possibilis esset doctrina Dei per Ecclesiæ sufficenter proposita.

104
Alia difficultas principalis esse potest de ignorantia concomitanti, an impedit pertinaciam, quis aliounde animo pertinaci concrevit Ecclesiæ auctoritatem, atque ideo non dubium quia sit regimur iam hæreticus internus, non tamen externus, cunctis hinc animum nunquam exterius manifestauit. Postea occurrit fermo de aliquo fidei dogmate, quod ipse ignorans ignorantia culpabilis esse ab Ecclesiæ definitum, negat esse verum, idque exterius manifestat. Ignorantia definitionis Ecclesiæ potest tunc dici quasi concomitans, quia non fuit causa negandi: quia enim fieri esse ab Ecclesiæ definitum, negasset ex dispositione antecedente nunquam retractata, sed habitualiter perseverant. Sed neque ea ignorantia fuit effectus pertinacia præterita: non enim ignorauit nunc definitionem Ecclesiæ, qua antea habuerat animum resistendi Ecclesiæ. Dixa tamen, posse dici quasi concomitans, quia in igitore non est concomitans, cùm supponatur esse ignorantia culpabilis, & per consequens voluntaria, & volita, atque adeo consequens & sufficiens ad contrahendam culpam gravem contra fidem: dicitur tamen concomitans quatenus non est antecedens, & causa erroris contra Ecclesiæ, & ideo dubitari potest, an eo casu dicitur pertinacia sufficiens ad propriam, & rigorosam hæretum formalem.

105
P. Coninch dicitur dub. 7. num. 96. videtur negare, quia æquiparat exemplum illius, qui cum ignorantia inuincibili occidit hominem, quem putat esse feram, & libenter occidit, si licet esse suum inimicum, prout reuera, etas, quo casu non peccat peccato homicidij, quia voluntas illa habitualis nullo modo influit in eum actum, vnde infert, idem dicendum de erante contra Ecclesiæ cum illa dispositione habituali. Alij tamen videntur supponere eo casu contrahit peccatum hæresis: ita videtur supponere Sanchez dicitur cap. 7. num. 29. & 31. vbi quoties adeo dispositio illa habitualis non acceptandi definitio non contrariam Ecclesiæ, dicit contrahi hæresim, per errorum fidei contrarium, si dispositio illa habitualis fundatur in actu aliquo positivo elicito præterito. Plus aliquid, & difficultius dicere videtur. Suarez dicitur sent. 3. n. 16. vbi postquam distinxit ignorantiam antecedentem, & concomitantem, facetur concomitans non excusat, à pertinacia, etiam si inuoluntaria sit. Si ignorantia, inquit, sit tantum concomitans errorum circa fidem, non excusat ab hæresi, quia tunc illa ignorantia talis sit, ut secum admittat, in modo regimatur voluntatem non mutandi sententiam, etiam si constet, Ecclesiæ aliud doceret: nam ab hac voluntate habet illa ignorantia, quod sit concomitans, & consequenter non est causa errandi, nec excludit contumaciam; quod adeo verum est, vt habeat locum etiam si illa ignorantia sit inuoluntaria, quia etiam si talis sit, non est causa errandi, nec excludit modum assentiendi pertinaciter contra Ecclesiæ auctoritatem. Vnde à fortiori hoc verum est in qualibet alia ignorantia culpabilis. Eodem modo loquitur Hurrado dicta disputat. 82. §. 47. vbi postquam definitur ignorantiam conco

concomitantem esse, quæ nec est causa, nec effectus rei, cum quæ est ignorantia, subiungit hæc verba: *concomitans ignorantia non excusat ab heresi, sicut nec à peccato villo; res enim, quam concomitant, fieri, tametsi ignorantia non est.* Qui ergo negat aliquod obiectum fidei, ignorans concomitante illud ab Ecclesia proponi, est hereticus, quia habet errorem quem etiam haberet, tametsi sciret oppositum ab Ecclesia censeri: ita ut error ille non sit compoffibilis, cum animi preparatione ad correctionem per Ecclesiam, non cum subiectione Sedi Romane. Idem videtur sentire Bonacina disp. 2. de Censuris, quæst. 5. punctione 1. num. 7.

205 In hoc puncto aliquæ certa videntur, & extra controverſiam. Primum enim certum est, si homo cum illa ignorantia concomitanti sue culpabili, siue inculpabili habeat actum positiuum voluntatis, quo nollet suam sententiam relinquare, etiam si de contrario Ecclesia sensu constaret, eum esse hereticum saltem internum; cum habeat quantum est de se, voluntariam pertinaciam internam contra auctoritatem Ecclesie, & in hoc fortasse sensu de heretico, & pertinaci interno, & in foro Dei, praescindendo à foro externo, loquuntur aliqui ex auctoribus proximè citatis, qui non explicuerunt heresim, vel pertinaciam in foro externo: imò Suarez non videtur posse nisi de foro interno intelligi: nam post verba proximè citata, quibus pertinaciam agnoscit cum illa ignorantia concomitanti, subiungit immediatè, *quoniam potius, licet, contingat opinionem esse veram, si cum eo effectu reueatur persistendi in illa, etiam Ecclesia contrarium definiri, incidentur in heresim proper talem affectum.* Quæ verba intelligi non possunt de heresi externa; nam qui dicit merita mortificata statim in iustificatione reuiviscere, etiam si habeat effectum non recedendi ab ea sententia, licet Ecclesia contrarium doceat, non potest esse hereticus externus, cum effectum illum hereticum non manifestet exteriorius, sed solum sententiam de reuiviscentia meritorum non dilata, quæ nullo modo repugnet doctrinæ, & auctoritati Ecclesie Catholicae.

206 Secundum etiam certum est, si homo manifestet effectum illum internum, & dispositionem suam, non acquiescendi definitioni Ecclesie, etiam si cum ignorantia culpabili, vel etiam inculpabili de definitione proferat aliquem errorem, imò & opinionem veram, vel probabilem, eum esse hereticum externum, quia iam sufficienter manifestat animum hereticum internum de contemptu Ecclesie, & eius infallibilis auctoritatis.

207 Tertius certum est, si ideo non curat expellere ignorantiam de Ecclesia definitione, quia etiam si illam sciat, contemnet, & absolute Ecclesia auctoritatem contemnit, & postea cum ea ignorantia errorem contra fidem profert, esse hereticum externum. Solum posse obstat difficultas, quam tetrigi sectione precedenti ante quartam illustrationem, quia illa dispositione, & effectus internum non acquiescendi Ecclesia, etiam si eius definitione constaret, non videretur exteriorius manifestari. Nam qui cum illa ignorantia, seu dispositione conditionata dicit, *Spiritus sanctus v.g. non procedere à filio, non plus verbis exterris significat, quæ si eam dispositionem prauam erga Ecclesiam non haberet, quæ casu diximus*

Card. de Lugo de virtute Fidei diuina.

non esse hereticum, etiam si ignoraret culpabilitatem definitionem Ecclesie; ergo nec in nolto casu est hereticus externus, qui non est sine errore pertinaci interno, qui etiam quoad pergitiam exterius manifestetur.

Hoc tamen argumentum parum virget: probaret enim nimium, nempe sepe excusari aliquem ab heresi externa, etiam si nullam ignorantiam habeat de contraria definitione Ecclesie: quia nimis non exigitur exteriorius, se scire sensum Ecclesie contrarium, atque adeo non explicat pertinaciam internam contra Ecclesiam: quare qui solum dicit exteriorius, *Spiritus sanctus non procedit à filio*, non incurrit censuras, licet concius sit definitionis Ecclesie: quod tamen sine maximo absurdo concedi non potest: omnes ergo respondere debemus, ad heresim externam non reuicti, quod aliquis in actu signato exprimat, se esse pertinacem contra Ecclesiam: satis est, si id dicat in actu exercito negans exteriorius aliquid quod est contra Ecclesiam, cuius auctoritatem interiorius contemnit, & ex eo contemptu in ea verba prorupit. Ratio autem est, quia ad incurrandam heresim externam, satis est si verba externa possint significare heresim internam, licet non semper vere illam significantur defectu heresim internam. Voces autem illæ, *Spiritus sanctus non procedit à filio*, ex se aptæ sunt ad significandam heresim internam, & pertinaciam contra Ecclesiam, & constat ex communi sensu: nam qui audiunt aliquem constanter negantem pertinaciam Christi in Eucharistia, eo ipso concipiunt pertinaciam contra Ecclesiam in loquente: si ergo adest illa pertinacia, & heresim internam, & mouerat ea verba proferenda, sufficienter manifestatur exteriorius, & licet voces ex se non minus significarent, deficiente pertinaciam internam, tunc tamen non eam vere significarent, quam nunc vere significant.

Quarto certum videtur id, quod inferebat Suarez etiam si ignorantiam definitionis ab Ecclesia proposita non sit culpabilis, sed inuoluntaria si tamen sit animus non credendi Ecclesia proponenti, ignorantiam non excusat ab heresi interna, de qua sola videtur ibi loqui Suarez, ut notaui, cum afferat exemplum de tenente opinionem veram, sed cum animo persistendi in ea, etiam Ecclesia contrarium definiri. Quo casu non videtur posse dici hereticum externum qui eam solum opinionem exteriorius manifestat, quan- diu non manifestat animum etiam pertinacem internum.

His positis, difficultas solum videtur esse, quando aliquis ignorat inculpabiliiter, vel etiam inculpabiliiter sensum Ecclesie circa dogma fidei, quod inculpabiliiter negat; eam tamen dispositionem habet, ut etiam definitionem Ecclesie sciret, in suo errore persistenter, ita ut hic animus prauus erga Ecclesiam non sit causa negandi illud dogma, nec influat in ignorantiam inculpabiliem, an sit hereticus exteriorius, si cum ea animi dispositione proferat errorem suum, non manifestando villo modo contemptu Ecclesie concomitantem, quem habet. In quo dubio, ego in primis puto, difficultate id posse contingere, ut prauus ille in Ecclesia auctoritatem animus mere concomitante se habeat, & nullo modo influat in alienum errorem. Communiter enim, & de facto, sicut nunquam, aut vix nunquam occurrere potest, quod aliquis fidem accipiat, & vero actu

210
Propositi
difficultas.

C C c 3 fidei

fidei diuinæ credat, cui auctoritas Ecclesiæ Catholicæ non sit proposita: ita nunquam, aut vix vñquam contingere potest, quod aliquis contra fidem culpabiliter erret, cui eadem Ecclesiæ auctoritas non proponatur, vel non occurrat ei cogitatio concionandi doctrina illa sit iuxta, vel contra Ecclesiæ sensum. Si autem hæc cogitatio ei occurrat, & nolit id examinare, impossibile apparet, quod si iam alias Ecclesiæ auctoritatem interiori contemnit, non moueatur ex eo, quod Ecclesiæ auctoritatem contemnit, & ideo non curat de illius sensu investigando, quia licet sciat Ecclesiæ contrarium sentire, adhuc in sua sententia persistet; quare contemptus ille Ecclesiæ non erit merè concomitans, sed causa aliquo modo erroris, quatenus est causa ignorantie, sine qua, & sine contemptu illo Ecclesiæ non sequeretur error. Vnde de facto semper contemptus ille auctoritatis Ecclesiæ faciet, quod error culpabilis extenuis expressus, non excusetur ab hæsi externa quia verba externa de se, vt diximus, sufficienter significant pertinaciam internam contra Ecclesiæ, quare quies de facto datur pertinacia illa interna, & mouet aliquo modo ad errorem, & ad eius expressionem, nihil deest ex requisitis ad hæsicism externam.

211 Addo ultimò, si per possibile, vel impossibile dispositio illa interna, & animus non acquiescendi Ecclesiæ contrarium definiti ita merè concomitante se haberet, vt nullo modo influeret in ignorantiam definitionis, neque in errorem ipsum internum, nec externum, non vi deo cur dicendus esset ille hæsicism extenus. Causa est, vt dixi, metaphysicus, potius quam moralis, qui posset ita fangi: si v. g. aliquis eum animum internum contra Ecclesiæ auctoritatem antea habuisset, nec vñquam rguasset, postea verò quando de aliquo peculiari errore agitur, illius fæc prioris voluntatis non recordetur, atque ideo nec velit, nec possit eam velle significare per professionem illius erroris: tunc quidem per accidens omnino videtur esse, quod homo habuerit illam voluntatem, & quod si sciret hoc esse contra Ecclesiæ, recordaretur illius propositi, & nihil de auctoritate Ecclesiæ curaret, id enim non videretur sufficere, vt voces externæ, quibus peculiaris error exprimitur, illam voluntatem præteritam significant, cum nec sit animus eam significandi, nec verba procedant vlo modo à voluntate illa, atque adeo nec vt obiectum nec vt causam possint illam significare, nec videretur esse aliud modus, quo actio externa possit internam hæsicism significare, nisi vel tanquam obiectum, vel tanquam causam suam, vt inductione constare potest in omnibus actionibus externis, quæ iudicari solent sufficiens ad constitendum hæsicism extenus.

212 Confirmatur, & explicatur, quia si aliquis effet verè hæticus internus, auctoritatem Ecclesiæ contemnens, postea verò immemor omnino illius, voluntatis (quia fuit quidam consensus ciò transiens, sufficiens tamen ad hæsicism internam) comedat carnes in die ieiunij cum ignorantia culpabili prohibitionis, in ea tamen dispositione habituali, vt si recordaretur voluntatis præterita contra Ecclesiæ potestatem, quam nondum reuocuit, contemneret Ecclesiæ præcepta, etiam illud sciret, adhuc Comestio illa carnium, hic & nunc non est sufficiens ad hæticum extnum illum constitendum; quia licet sit verè

hæticus internus, non tamen procedit fæsatur, sed ex gula culpabili. Quia tamen carnium comedio quando ex hæsicism interna procedit, sufficiat sèpè ad constitendum hæsicism extnum, *infrā* videbimus, idem ergo dicendum de expressione erroris verbis facta, cum ignorantia concomitante definitionis Ecclesiæ, cum eadem sit ratio, quando error hic, & eius expressio non procederet vlo modo ex contemptu Ecclesiæ præterito. Ratio autem est; quia si sciat actus facti extenus debet procedere ex fide interna, vel ex voluntate pia erga diuinam auctoritatem; ita infidelitas externa debet procedere ex infidelitate interna; aliquin non potest eam verè significare: nam actio externa hæticus catenus significat hæsicism internam, quatenus vel illam exprimit in actu signato, vt obiectum, vel est talis, vt ex ipsa tanquam ex effectu veniamus in cognitum suæ causæ, nempe hæsicism interna. Si ergo verba externa non exprimit contemptum Ecclesiæ, neque etiam ex ipso procedunt vlo modo, non erunt verum signum illius. Hoc tamen, vt dixi est in praxi fere impossibile: sicut etiam esterè impossibile, quod ille, qui habituiter negat Ecclesiæ potestatem ad ieiunia præcipienda, postea quando habet ignorantiam culpabilem ieiunij præcepti, & comedit carnes, non mouetur ex errore circa Ecclesiæ potestatem, & ideo omittat inquirere de præcepto ieiunijnam tota malitia, quam in fæci carnium apprehendit, fundatur in præcepto Ecclesiæ; ergo ex ipso cogitat, an possit Ecclesiæ obligare, & ex dispositione habituali, quam habet, id negat, & ideo comedit carnes. Sic ergo qui peccat contra fidem ignorantiam culpabiliter definitionem Ecclesiæ, ex ipso apprehendit malitiam illius ignorantie, quæ cum funderet in auctoritate Ecclesiæ ac definiendum, ex ipso cogitat de illa auctoritate, & ex dispositione habituali, quem habet, eam negat, & permittit ignorantiam, & errores subsequentes, qui iam procedit ex illo contemptu Ecclesiæ, qui non est concomitans, sed antecedens hæsicism externam, cum hæc ab illo procedat ignorantia autem definitionis Ecclesiæ est consequens respectu contemptus interni Ecclesiæ, cum ab illo procedat: erit verò concomitans respectu erroris extermi, in dñ etiam respectu diffusus interni, quo culpabiliter negatur dogmatis, ludi particulae, quia negatio illius dogmatis interna, vel externa non procedit hic & nunc ab ignorantia sensus Ecclesiæ, cum ablatâ etiam illa ignorantia, & cognito Ecclesiæ sensu, non minus homo ille negat dogma particulae, quod nunc negat. Vnde communiter, & moraliter loquendo, diffensus internus, & externus procedit semper ab illa prava dispositione, & illam sufficienter exprimit, aque adeò constitutum hæticum extenus.

Restabat nunc videre de actibus extensis sufficientibus ad hæsicism externam, quia tamen id non est utile nisi ad iudicandum de penitentia Ecclesiasticis hæticorum, quando incurvantur, opportunitas de hoc dicemus *infrā* Diff. 23, vbi de penitentia hæticorum sermo erit. Sed antequam ad penitentias deueniamus, expediet ab yniuersalioribus incipiendo

incipiendo agere de mediis, quibus Ecclesia uti potest ad haereticos vel reducendos, vel comprehendendos.

DISPUTATIO XXI.

De mediis, quibus Ecclesia utitur ad reuocandos, & comprehendendos haereticos.

SECTIO I. *Vtrum Ecclesia cogere posset haereticos ad fidem Catholicam recipiendam.*

II. *De alio medio, quo utitur Ecclesia contra haereticos prosibendo eorum libros.*

VAREA sunt hac media, inter quae possunt etiam numerati communio-
cato cum illis prohibita, & pœna-
etiam, quibus eos punit, sed de his
duobus, quia longiore exigit
indaginem, duabus disputationibus sequentibus
agendum erit: in hac ergo Disputatione de reli-
quis mediis dicemus, & in primis de potestate,
quam Ecclesia habet ad compellendos haereticos,
ut redant ad Catholicam fidem, quam in
baptismo professi sunt.

SECTIO I.

Vtrum Ecclesia cogere posset haereticos ad fidem Catholicam recipiendam.

DIXIMUS SUPRÀ, Ecclesiam non habere potestatem cogendi infideles ad recipiendam fidem, sed solum prædicandi, & proponendi fidem, reliqua illis facultate libera illam, vel amplectendi, vel resuendi. Hinc oritur præfens questione: an haereticos possit Ecclesia compellere ad audiendam, & recipiendam fidem Catholicam. Ratio autem dubitandi oritur ex ibi dictis, quia fidis debet esse libera credenti, & per consequens coactione nec expedit, nec est iuxta ipsius exigentiam, cum rationibus motu, & suauione, non metu, & coactione debeat homines ad veram fidem allici. De hoc tamen puncto latius con-
trouersit contra haereticos antiquos, & modernos disputatione, & ideo a nobis breuiter expe-
ndendum erit. Poterunt autem videri Cardina-
lis Bellarminus tom. 1. lib. 3. de laicis, cap. 21.
& 22. Valentia in presenti disp. 1. q. 11. membr. 3. Suarez in presenti disputat. 20. sect. 3. qui alios afferunt.

*Ratio dubi-
tandi.*

2 Aliqui ergo in primis dixerunt non esse reli-
gionis, & fidei causa dissensiones permitendas, sed singulos relinquendos sua conscientiae, & pacem ad inuicem feruandam, & charitatem, quæ est vinculum perfectionis: quare non solum non esse puniendos haereticos, sed nec ab aliorum confortio separandos, sed fraterna pace, & concordia retinendos. Ita dixit olim Apelles quidam apud Eusebium lib. 5. hist. c. 13, & Nicophorus

lib. 4. cap. 29. dummodo omnes Christum confi-
teantur crucifixum, & in eo sperent. Idem ferè
docuit nostro tempore Georgius Cassander
apud Bellarmin. vbi suprâ cap. 19. saltem quoad
eos, qui symbolum, & Scripturam admittunt:
nec defuere alii, qui nouissimè suadere voluerint
modum conciliandi haereticos cum Catholicis,
dummodo quoad substantialia fidei conuenient,
licet in aliis (ut ipsi vocant) accidentalibus dis-
siderent: de quibus quidque opinetur, non
ita acriter curandis, ut ea occasione Christia-
na vnitas, & concordia turbetur.

Hunc tamen errorum Catholici damnant, &
impugnant, & videri possunt Bellarminus, &
Suarez locis citatis. Constat enim quemlibet erro-
re, quo aliquis à vera fide Catholicæ Eccle-
sia dissentit, sufficere ad haeresim excludentem à
regno Dei: qui autem in uno delinquit, factus
est omnium reus: quod maximè in fidei negotio
locum habet. Qui enim semel Ecclesia Catho-
licæ aliquid certum definiunt, & tradenti impu-
denter, & obstinate resistit, non agnoscit veram
Ecclesiam, nec eius auctoritatem; nec est ergo
Ecclesia membrum, nec in re parui momenti
dissentit, qui Ecclesiam, eiusque auctoritatem
negat, qui supremo Ecclesie viabilis capit non
obedit, nec obediendum putat. Vnde iam nec
symbolum retinet, cum veram Ecclesiam non
confiteatur, sed aliam sibi fingat; nec etiam Scri-
pturam sacram formaliter recipit, qui eam ad
alios falsos sensus detorquet, nec iuxta Ecclesie
& sanctorum Partum sensum interpretandam
vult. Non potest ergo esse consensus Christi, &
Belial, nec lucis cum tenebris, sed ad minus fe-
parandi sunt haeretici omnes à Catholicorum
gremio, ut ex dicunt à fortiori constabit.

4 Secundus ergo error est aliorum, qui dicunt,
licet conciliari non possint, saltem non esse ha-
reticos fidei causa puniendos. Ita olim Donatitæ, &
& posteriori tempore Ioannes Hus, & nouissimè
Lutherus apud Suarez vbi suprâ num. 3. & apud
Bellarmin. cap. 21. in principio, & solet esse vul-
garis haereticorum querela, seu calumnia contra
Catholicos, quod in homines diuersæ religionis
atrocioribus pœnis fœuant. Quam tamen ca-
lumnam iniustam esse agnoscunt miriores alii
sectarij eamque refellit nouissimè vñus ex eadem
secta Hugo Grotius aduersus rigidores haereti-
cos. Et certè mirum est, ut notauit Coninch in
presenti disp. 18. dub. 14. num. 23. quod Ecclesie
fœuant, & tyrannidem hac in parte haeretici
accusent, qui in Anglia, aliisque locis nulli par-
tunt tormenti, & fœuant generi, quod in Catho-
licos religionis causa non exerceant. Quare ex
ipsis multi palam iam sermone, & libris editis fa-
tentur, posse, & debere haereticos ea de causa
pœnis, ac ultimo etiam mortis supplicio affici,
quos refert Bellarmin. dicit. cap. 21.

5 Veritas Catholicæ constanter docet, posse
haereticos baptizatos, compelli, & pœnis etiam
cogiri ad fidem Catholicam recipiendam, ac eis
dem pœnis ob haeresis crimen puniri, non so-
lum spiritualibus, sed temporalibus etiam, ac
corporalibus, eamque potestatem in Ecclesia ip-
sa reperiri, que quando oportuerit per se vel
per saeculares Principes potest eam exercere. In
his conuenient Catholicæ Doctores, qui latè
hæc omnia probant, & videri possunt ultra su-
prâ citatos Alfonsus Castro, Arboreus, Roffen-
sis, Simancas, & Farinacius, quos assert Suarez

CCC 4

num. 6.